

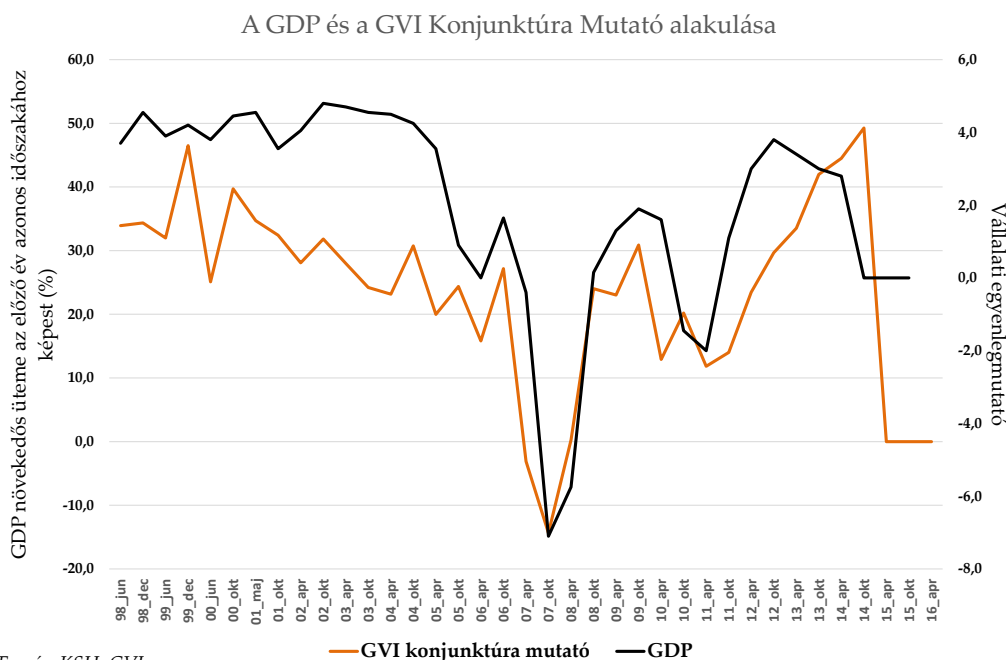
A 2016. áprilisi konjunktúra felvétel eredményei

Harminchetedik alkalommal került sor az MKIK Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet vállalati konjunktúra-vizsgálatára, amely Magyarországon a legnagyobb – legtöbb cégre kiterjedő – vállalati konjunktúra vizsgálat. A továbbiakban bemutatjuk a vizsgálat főbb eredményeit.

GVI Konjunktúramutató

A GVI vállalati konjunktúravizsgálatának eredménye szerint (válaszoló vállalkozások száma: 3 178) tovább folytatódtak és erősödtek a 2013 áprilisa óta megfigyelhető pozitív változások: a magyar vállalkozások kedvezőbbnek ítélik üzleti helyzetüket, mint fél évvel ezelőtt, és üzleti várakozásaik is tovább javultak. A GVI Konjunktúramutató

értéke az októberi 45 ponttól 2016 áprilisra 49 pontra nőtt, amely a legmagasabb érték a felvétel 1998-as kezdete óta. A Bizonytalan-sági Mutató értéke nem változott az előző félévhez képest, jelenleg is 47 ponton áll. Ez arra utal, hogy az előző (októberi) felvételhez képest a magyar vállalkozások körében nem változott a pozitív tendenciák megítélése.

Forrás: KSH, GVI

Megjegyzés: GDP adatok – szezonálisan és naptári hatással kiigazított, kiegyensúlyozott adatokból számolt, féléves növekedési ütemek, előző év azonos időszaka = 0

GDP: bal oldali tengely

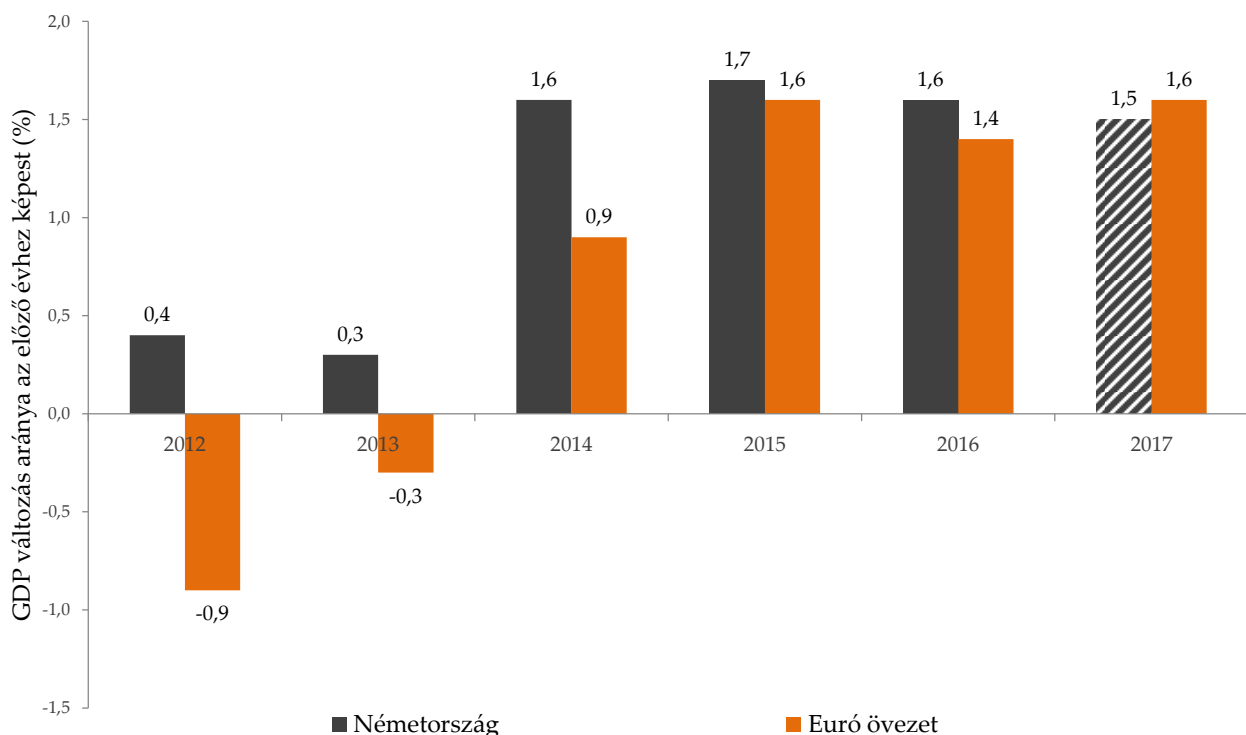
GVI Konjunktúra Mutató: jobb oldali tengely

Gazdasági környezet

A nemzetközi környezet tekintetében a német gazdaság befolyásolja leginkább a magyar üzleti klímát. Ezért, illetve az EU-n belüli szerepe miatt érdemes Németország főbb gazdasági mutatóinak alakulását figyelemmel kísérni. A GDP esetében a müncheni Ifo Intézet előrejelzései alapján 2016-ban a növekedés enyhe visszaesése várható (a tavalyi 1,7%-os

növekedési ütemet idén 1,6%-os növekedés követheti, 2017-ben pedig 1,5% lehet a bővülés.) Míg az idei évre hasonló tendenciát vár az Ifo az euróövezet egészét tekintve, (a tavalyi 1,6% után idén várhatóan 1,4% ra csökken a növekedés) addig a 2017-es évre ismét bővülést prognosztizál.

Németország és az euróövezet GDP-jének alakulása

Forrás: CESifo

Megjegyzés: Az ábrán látható telt oszlopok a valós GDP adatokat szemléltetik, míg a csíkozott oszlop az Ifo becslését mutatják.

Megjegyzés: Az ábrán megjelenített adatok letölthetők az alábbi linken:

<https://www.cesifo-group.de/ifoHome/facts/Forecasts/Gemeinschaftsdiagnose/Archiv/GD-20160414.html>

A hazai GDP adatokat tekintve megállapíthatjuk, hogy továbbra is a válságból való lassú kilábalás jellemzi a magyar gazdaságot. A német gazdaság már 2011 első negyedévében elérte a válság előtti szintet a magyar és a német gazdaság közötti olló ugyanakkor 2013 óta bezárulóban van, és

2016 első felében is e tendencia folytatódására lehet számítani, azonban erre árnyékot vet, hogy a V4-ek közül csak Szlovénia kilábalása lassabb Magyarországnál.

Forrás: KSH

Megjegyzés: Az ábrán megjelenített adatok letölthetők az alábbi linken:
https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qpt001.html

Üzleti helyzet és várakozások

Áprilisban a válaszadó cégek átlagos kapacitáskihasználtsága 77% volt, ami 3 ponttal alacsonyabb, mint októberben. A kapacitáskihasználás aránya az iparban (82%) és a kereskedelemben (76%), a nagyvállalatoknál (82%), a döntően külföldi tulajdonban lévő cégeknél (85%) és a döntően exportáló cégeknél a legmagasabb (84%). A legalacsonyabb értéket az építőiparnál (72%), a mikro cégeknél (65%), a kizárólag belföldre termelőknél (73%) és a tisztán hazai tulajdonban lévő cégeknél (75%) kaptuk. Az elmúlt hat havi értékesítés egyenlegmutatója három pontos csökkenést követően 18 pontos szinten áll.

A vállalatok jelenlegi üzleti helyzetüket 3 ponttal kedvezőbben jellemezték az őszi eredményekhez képest, az egyenlegmutató

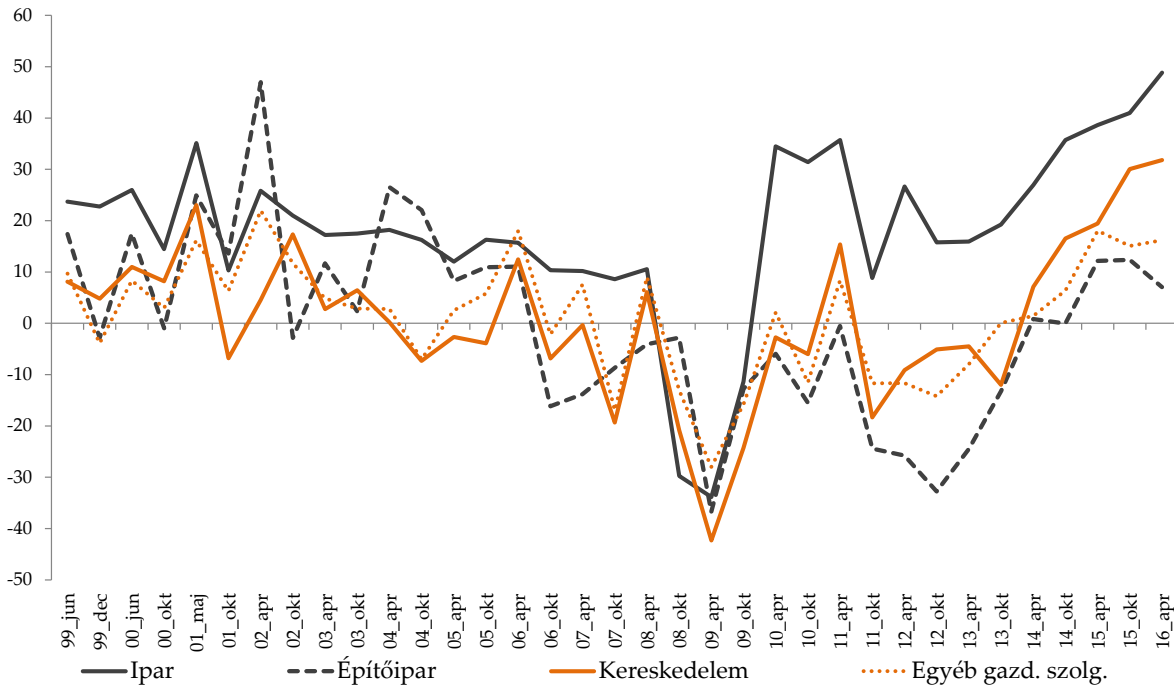
így 37 pontra emelkedett. A legkedvezőbb helyzetről az ipari cégek számoltak be (55 pont), míg a legkedvezőtlenebbről az építőiparhoz tartozó vállalatok (11 pont).

Világosan látszik a külföldi piacokon való jelenlét és a külföldi tőke pozitív hatása a vállalatok helyzetére: a döntően exportáló, illetve a túlnyomórészt külföldi kézben lévő cégek egyenlegmutatói rendre magasabban alakulnak, mint a kizárólag belföldre termelő, illetve belföldi illetőségű vállalatokéi (rendre 66, illetve 70 pont, valamint 18, illetve 26 pont). Cégnagyság szerint komoly eltérések tapasztalhatóak: a legfeljebb 9 fős vállalkozások rendkívül alacsony, -2 pontos értékkel jellemezhetőek, addig a 10-49 fős vállalatok körében 24 pontot, az 50-249 fős cégeket

tekintve 46 pontot, a 250 fő fölötti nagyvállalatok esetében pedig 56 pontot mutat az indikátor. Mind a jelenlegi helyzet szempontjából, mind a várakozásokat illetően

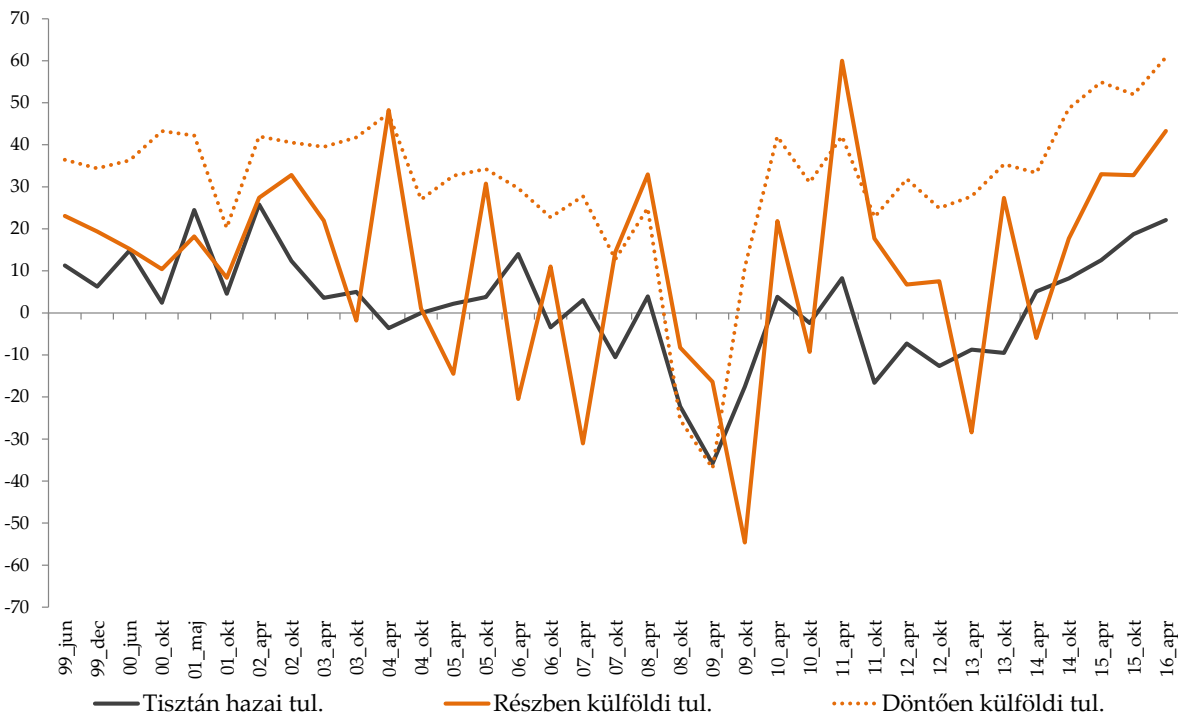
jelentősen emelik a pontértéket a nagyobb létszámú, exportorientált cégek pozitívabb beszámolóí.

Vállalati egyenlegmutató gazdasági ág szerint

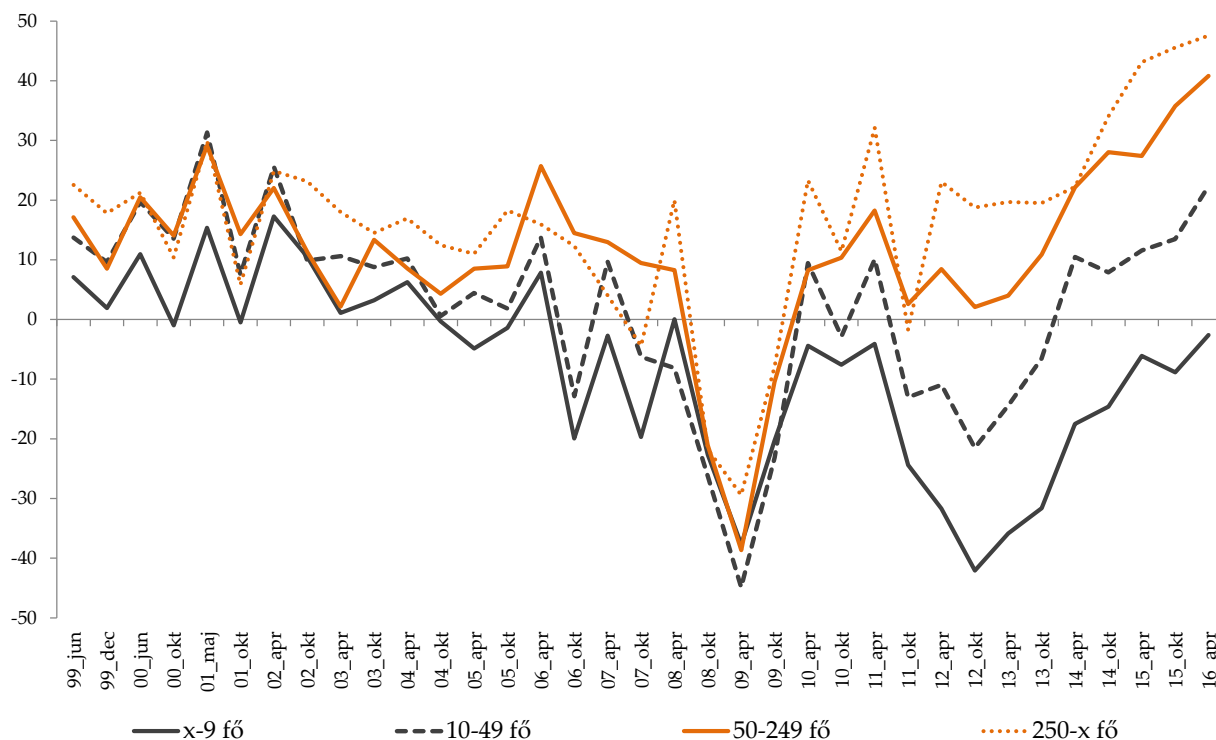
Forrás: GVI

Vállalati egyenlegmutató külföldi tulajdon hányada szerint

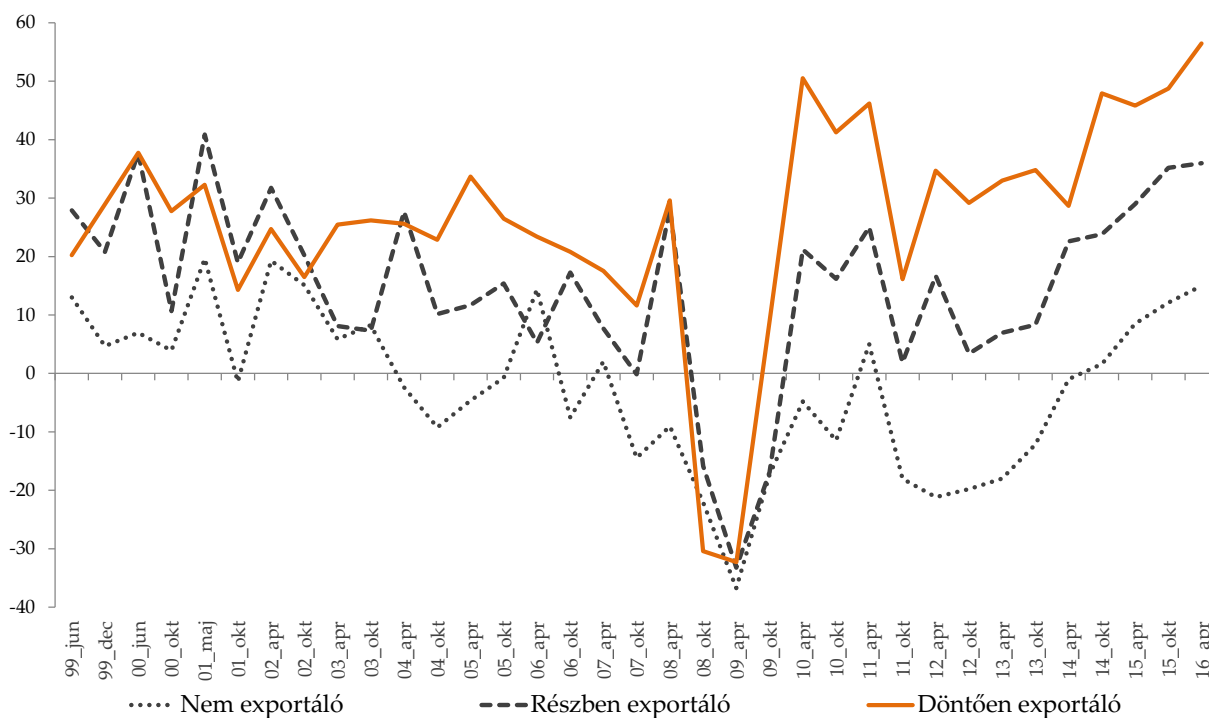
Forrás: GVI

Vállalati egyenlegmutató létszámkategória szerint

Forrás: GVI

Vállalati egyenlegmutató exporttevékenység szerint

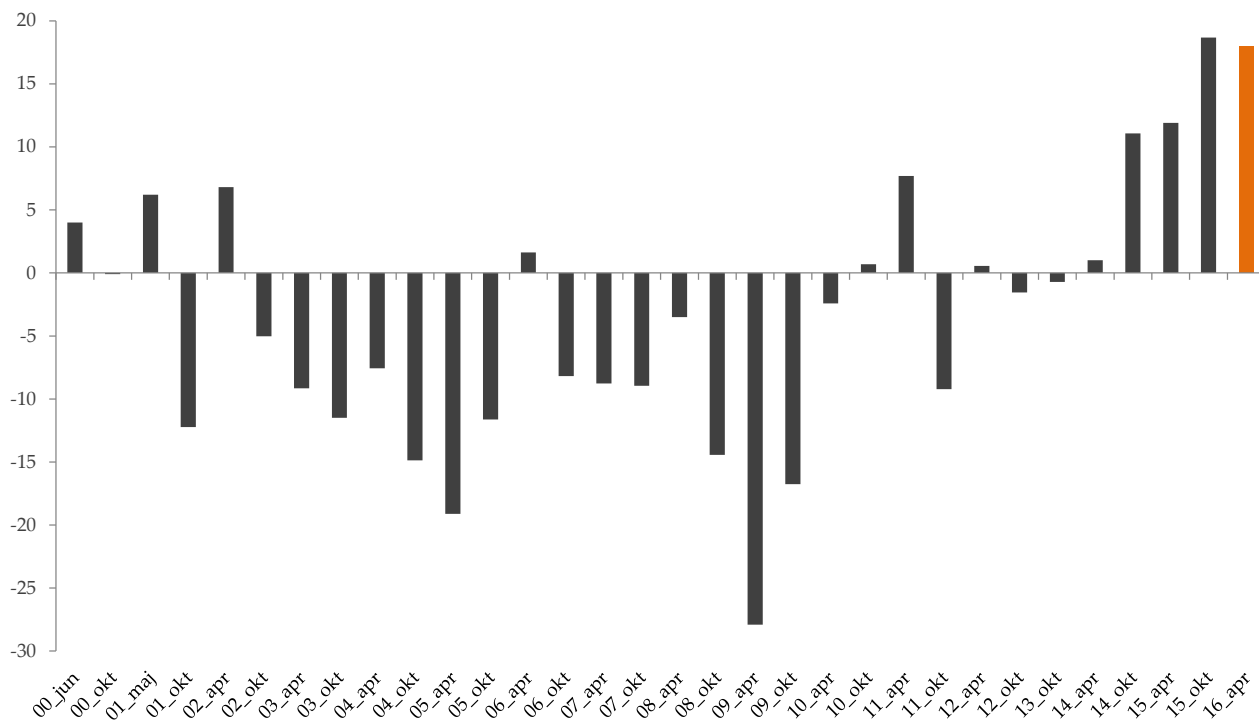
Forrás: GVI

Munkaerő-kereslet

A vállalkozások a következő fél évben is a munkaerő-kereslet növekedésére számítanak: Az egyenlegmutató 18 ponton áll, ennél magasabb értéket csupán egyszer (2015. április) mértünk az eddigi adatfelvételek

során, azonban az előző félévhez képest nem változott a mutató értéke. Ezek alapján a következő hat hónapban továbbra is a munkaerő-kereslet bővülésére számíthatunk a versenyszektorban.

Várható munkaerő-kereslet

Forrás: GVI

Megjegyzés: Az ábrán látható értékek százaskálára vetített egyenlegmutatók. Az egyenlegmutató minden esetben a pozitív és a negatív helyzetértékelést adó vállalatok arányának különbsége. Így a mutató -100 és $+100$ közötti értékeket vehet fel. -100 -at akkor, ha minden cég negatívan és $+100$ -at akkor, ha minden cég pozitívan ítéli meg a helyzetét.

A jövő munkaerő-piaci trendjei

A gépek és algoritmusok fejlődése új ipari forradalmat indított el, ami napjainkban is zajlik. Azonban féltő, hogy a társadalom a korábbi ipari forradalmakhoz képest lassabban, vagy egyáltalán nem fognak tudni alkalmazkodni hozzá. Ennek oka a fejlődés exponenciális gyorsulása. A folyamat komoly változásokat hozhat a munkaerő-piacon. Egyrészt számítani lehet egyes szakmák megszűnésére és újak születésére, másrészt átrendeződhet a munkaerő eloszlása a különböző foglalkozások között. A változásokra való felkészülést segíthetné az oktatás modernizációja, ám a jelek szerint ebben sem tudunk lépést tartani a fejlődéssel.

A negyedik ipari forradalom

Március óta a sakkon kívül már [Go-ban is jobbak](#) a mesterséges intelligenciák az embernél. Ismét elkezdődött egy olyan időszak, amikor a gépek és algoritmusok fejlődésének köszönhetően egyes, korábban nem helyettesíthetőnek tartott szakmák vagy feladatkörök eltűnnek a munkaerő-piacról. A negyedik ipari forradalomként, vagy második gépkorszakként is emlegetett, nagyon gyors társadalmi-technológiai változás komoly kihívást jelent a társadalmi-gazdasági

rendszer számára. Jól jelzi a probléma méretét, hogy a területre rálátó szakemberek közel fele (48%-a) [szerint](#) az új kihívásokat a társadalom nem tudja majd kezelni. A korábbi ipari forradalmaktól eltérően ugyanis az átalakulás túl gyors ahhoz, hogy a gazdasági szereplők, vagy szabályzások megfelelő tempóban tudják követni. Ez a folyamat olyan strukturális és társadalmi változásokat hozhat magával, amelyek évtizedeken keresztül meghatározzák majd a lehetőségeinket.

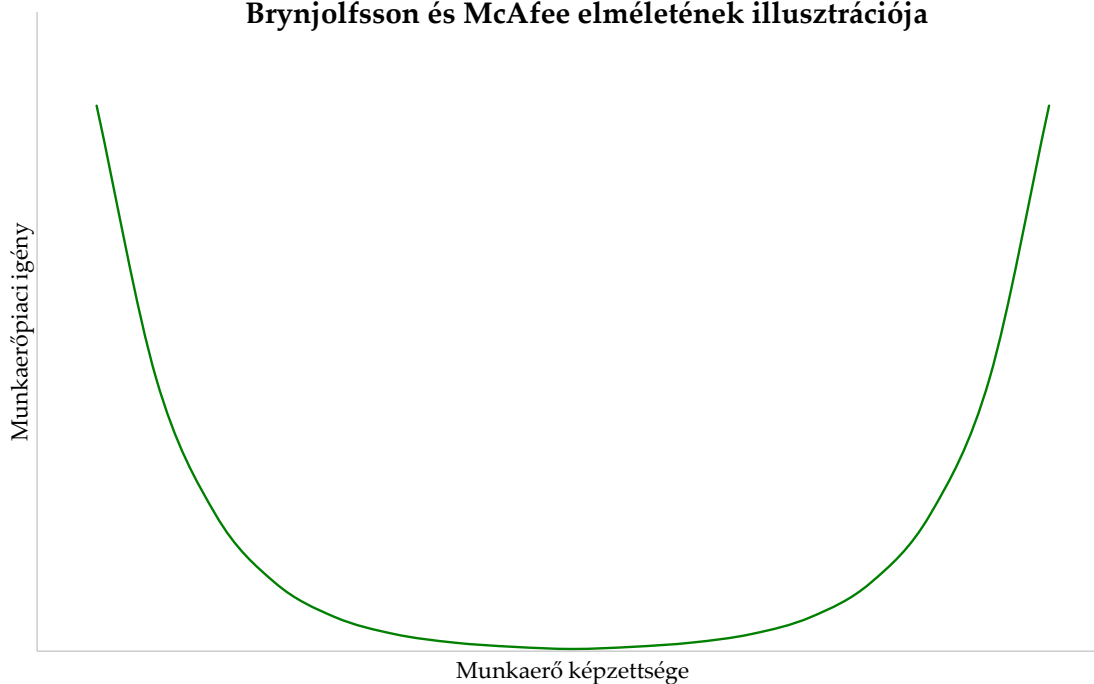
A gazdasági rendszerre gyakorolt hatások

Több lehetséges és valószínű kimenetelt vizsgál alaposabban is Erik Brynjolfsson és Andrew McAfee a témát körüljáró könyvükben¹. A munkaerő-piaci változásokat illetően az az elméletük, hogy egyfelől nagy lesz a kereslet az alacsonyan vagy alig képzett munkavállalói rétegek iránt, akik alacsony bérért azokat a munkákat töltik majd be, amelyeket nem gazdaságos gépesíteni.

Másrésztől keresettek lesznek azok a magasan képzett munkavállalók, akiknek a munkája annyira komplex, hogy nem automatizálható, vagy pedig maguk is az automatizálás területén dolgoznak. A szerzőpáros szerint a közepes képzettségű rétegek fogják elszenvedni a legnagyobb munkaerő-piaci kereslet-csökkenést.

¹ Brynjolfsson-McAfee (2014): The Second Machine Age. W. W. Norton & Co. Ltd.

A munkavállalók iránti igény a jövőben, képzettség szerint - Brynjolfsson és McAfee elméletének illusztrációja

Forrás: Brynjolfsson-McAfee (2014): *The Second Machine Age* alapján saját szerkesztés

A másik fontos kettősség, hogy a soha nem beteg, cigarettaszünetet nem tartó, gyermeket nem nevelő, béremelésre igényt nem tartó gépek mellett jelentős termelékenységnövekedést lehet elérni, csökkenő termelési költségek mellett. A piacon lévő termékek mennyisége és minősége egyaránt javulna, ami alapesetben a társadalom általános jólétét növelné. Ez a folyamat azonban azt eredményezné, hogy a mai munkavállalók nagy része kiszorulna a munkaerő-piacról, a nem automatizálható szakmákban pedig a többi szegmensből átáramló tömegek lenyomnák a béreket. Az automatizálásból fakadó többletbevétel a robotok felett rendelkezőket gazdagítaná, így az átállásból fakadó társadalmi többlet szélsőségesen egyenlőtlenül oszlana el a társadalomban. Ez a fizetőképes kereslet csökkenését indítaná el, ami a megnövekedett termelékenység és a piac felvevőképessége között ürt teremtene.

A szerzőpáros öt jelenségben próbálja összefoglalni a korunkat jellemző változásokat:

1. Új készségek megjelenése a technológiában

Korábban – még 2004-ben is – úgy gondolták, egyes komplex kommunikációt és mintafelismerést igénylő területeken a gépek nem fognak tudni helyettesítőként fellépni a közeljövőben. Azonban például az önvezető járművek megjelenése is ezt látszik cáfolni.

2. Folyamatosan gyorsuló technológiai fejlődés, amely egyszerre exponenciális, kombinatorikus és digitalizált

Az általánosított [Moore-törvény](#) kimondja, hogy kb. 18 havonta megduplázódik a technikai fejlettséget jelző komponensek teljesítménye. A szerzőpáros szerint ez a gyorsulás három fő jellemzővel bír.

Exponenciális, azaz a fejlődés *sebessége* robbanásszerűen nő. Digitális, ami az információáramlás felgyorsulásával a tudomány új formáinak létrejöttét, új erőforrások kiaknázását teszi lehetővé. És végül kombinatorikus, ami az innováció új formájára utal – arra, amikor nem új tudás felfedezésével, hanem a meglévő információk új kombinációjával érhetünk el fejlődést.

3. A termelékenység és a foglalkoztatottság szétválása

Az eddigi ipari forradalmak során a termelékenység növekedése a foglalkoztatás bővülésével járt: a technológiai fejlődés által generált munkanélküliséget rövidesen kompenzálta az új munkahelyek létrejötte. A jelenlegi fejlődési sebességhez azonban, mint említettük, a társadalom tagjai nem feltétlenül tudnak alkalmazkodni, tehát ez az ellenhatás elmaradhat.

Átrendeződés a munkaerő-piacon

A World Economic Forum [kutatása](#) alapján a világ 15 vezető gazdaságában (Ausztrália, Brazília, Kína, Franciaország, Németország, India, Olaszország, Japán, Mexikó, Dél-Afrikai Köztársaság, Törökország, Egyesült Királyság, Egyesült Államok, valamint délkelet-ázsiai és arab-félszigeti országok csoportjai) hozzávetőleg 7,1 millió munkahely szűnik meg a

4. A „győztes mindent visz” piacok kialakulása

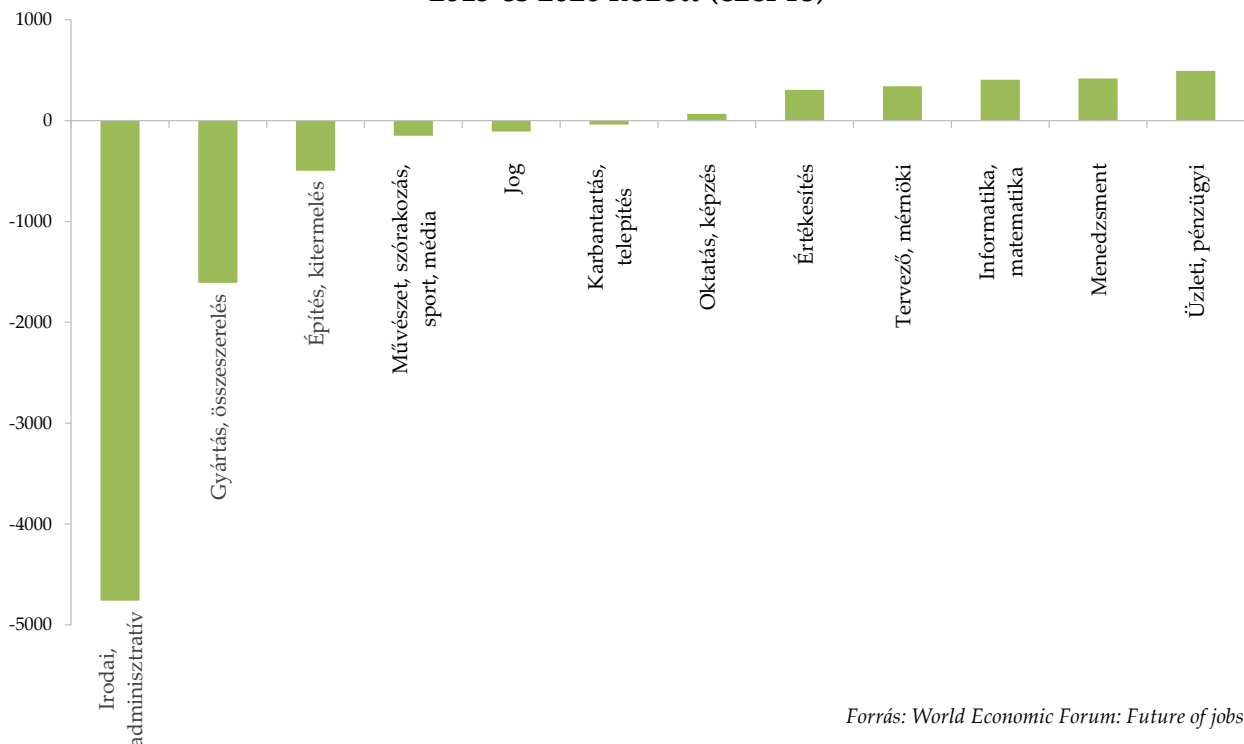
A digitális piacokon egyre inkább az a jellemző, hogy a legjobb, vagy igényeket legjobban kiszolgáló termék vagy szolgáltatás szerzi meg a profit legnagyobb részét. Ez oligopol és monopol piaci struktúrák kialakulását segíti, ami hátráltatja a piaci versenyt, és csökkenti a fogyasztói többletet.

5. Az összvagyon növekedése és szélsőséges eloszlása

A növekvő vagyon és új értékek teremtése mellett az automatizáláshoz kapcsolódó folyamatokkal való rendelkezés az egyenlőtlenségek komoly megugrásához vezet. A könyvben ezt nevezik *tőke által torzított technológiai változásnak*. Másfelől azok, akik képesek a gyors változáshoz és a digitális kihívásokhoz alkalmazkodni, rendkívüli mértékben meggazdagodhatnak, ez nevezi a könyv *készség által torzított technológiai változásnak*.

következő 5 évben. Fontos megjegyezni, hogy az eddig döntően fizikai munkások pozícióit veszélyeztető robotizáció már a szellemi foglalkozásúak munkáját is helyettesíthetővé teheti. Létrejöhet ugyanakkor 2 millió munkahely a magasan képzett, nem automatizálható munkaerőt igénylő munkák elvégzésére.

A foglalkoztatottak számának becsült változása a fejlett országokban 2015 és 2020 között (ezer fő)

Forrás: World Economic Forum: Future of jobs

A prognosztizált csökkenésből 4,76 millió az irodai és adminisztratív területeken következik majd be, ugyanakkor a gyártás, összeszerelés automatizáltsága is nagy ütemben növekszik (itt 1,61 milliós csökkenéssel számol a tanulmány). Kiemelten veszélyeztetett minden járművezetést igénylő terület, tehát a közúti, légi és vízi, személy- és teherszállítás, valamint munkagépkezelés is. A [Google](#) és a [Tesla](#) önvezető autói mellett a Mercedes-Benz is komoly kutatásokat folytat, amit egy marketing [videóban](#) meg is mutatott, sőt, néhány hete tudni lehet, hogy az [Uber](#) is csatlakozott az önvezető járműveket tesztelők táborához. Magyarországon a mezőgazdasági gépkezelők és -vezetők munkahelyeit is közvetlenül veszélyezteti a technológia. Például a sok helyen már ma is alkalmazott GPS alapú flottafigyeléstől már csak egy nagyobb lépés a vezető nélküli traktorokra és kombájnokra történő átállás.

Magyarországon a lakossághoz viszonyítva a [biztonsági örök](#) aránya a legnagyobb, majdnem 105 biztonsági ór jut 10 000 lakosra. A számuk az Európai Unión belül is jelentős, az 5. legnagyobb létszámú foglalkozási csoportot alkotják. Az okos-otthon technológiák biztonságtechnikai fejlesztései azonban az ő létszámukat is visszavethetik.

A munkahelybővülés elsősorban az üzleti, pénzügyi ágazatot érinti (itt 492 000 új munkahelyre számítanak), a valamint menedzsment (416 000 helyes növekedés), illetve az informatika és matematika területeit (ez utóbbi esetében 405 000 új munkahely létrejöttét jelzik előre).

Bár egyelőre a fehérgallérosok rugalmas munkaideje és az egyéb atipikus foglalkoztatási formák (például a megosztáson alapuló gazdaság, a *sharing economy* számos eleme teremt ilyet) előnyei a hangsúlyosabbak,

fontos látni, hogy viszonylag magas fokú bizonytalanság is velejárója mindennek. A foglalkoztatási formák átalakulása mellett az is növeli a bizonytalanságot, hogy a folyamatosan létrejövő új szakmák miatt a jelenlegi általános iskolai diákok jelentős hányada (egyes becslések szerint akár [65%-a](#)) olyan munkákat végez majd, amelyek ma nem is

Oktatás

A szabályozás mellett az oktatás is lassan alkalmazkodik az új trendekhez, az oktatott tananyagok egyre gyorsabban avulnak. Fontos lenne nagyobb hangsúlyt fektetni a digitális oktatásra, míg a lexikális tudás jelentősége csökken, hiszen az interneten már gyakorlatilag bármilyen információ könnyen megtalálható.

Létező tendencia, hogy a cégeknek egyre gyakrabban saját maguknak kell kiképezni a

Lehetőségek

A fentiekben vázolt következményeket kritikusan kell szemlélnünk, hiszen predikciók, és a digitális korszak egyik fő jellemzője az innovációkból (is) fakadó bizonytalanság. Azonban több fő irányvonalat kijelölnek a jelenlegi trendek, amelyekre mind a munkáltatók, mind a munkavállalók

[léteznek](#). Erre már a mai dolgozó generációban is van példa, gondoljunk csak a Social Media menedzserekre (közösségi tartalmakat kezelők), vagy SEO (keresőoptimalizáló) szakemberekre.

számukra szükséges munkaerőt. Ez részben az egyre speciálisabb igények miatt van, amiket az oktatási rendszer nem tud követni, részben pedig azért, mert az oktatásból kikerülők, még ha az adott cég igényeinek megfelelő területen tanultak is, gyakran nem rendelkeznek a munkavállaláshoz szükséges tudással. Ez a trend minden bizonnyal tovább folytatódik a jövőben.

képesek a jelenleginél sokkal adekvátabb válaszokat adni. Például megfontolandó lenne a digitális képzettségek erősítése mindkét oldal számára, munkavállalóként a komplex és kreatív szakmák preferenciája, munkáltatóként pedig az automatizáció nyújtotta előnyök ki- és felhasználására való felkészülés.

Nemzetközi tendenciák

A termelési, fogyasztási és foglalkoztatási helyzet alakulása egyes, nemzetközileg fontos gazdaságokban, összehasonlítva a szakértői várakozásokkal és a megelőző időszakokkal

		Vonatkozási időszak	Tényadat	Várakozások	Előző időszak
Németország	Munkanélküliség változása (ezer fő)	(Máj)	-11	-5	-16
	Feldolgozóipari beszerzési menedzserindex	(Máj)	52,4	52	51,8
	IFO üzleti bizalmi index ¹	(Máj)	107,7	106,8	106,7
Franciaország	INSEE üzleti bizalmi index ²	(Máj)	102	101	101
USA	Alkalmazásban állók számának változása (mezőgazdaság nélkül, ezer fő)	(Máj)	173	175	166
	CB fogyasztói bizalmi index	(Máj)	92,6	96,0	94,7
	Feldolgozóipari beszerzési menedzserindex	(Máj)	50,5	51,0	50,8
Kína	Feldolgozóipari beszerzési menedzserindex	(Máj)	50,1	50,0	50,1

¹ <https://www.cesifo-group.de/ifoHome/facts/Survey-Results/Business-Climate/>

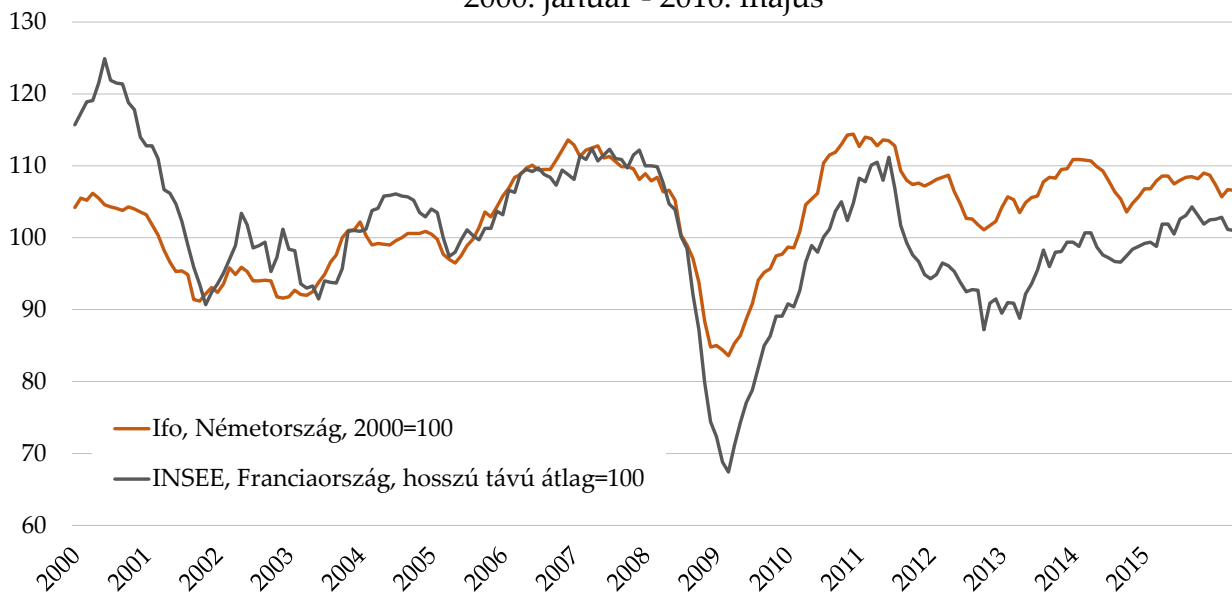
² <http://www.insee.fr/en/themes/indicateur.asp?id=105>

A többi adat forrása: <http://worldeconomiccalendar.com>

A vártnál nagyobb mértékben csökkent a német munkanélküliek száma, a feldolgozóipari menedzserindex értéke is valamivel a várakozásokon felül alakult. Az IFO üzleti bizalmi indexe emelkedett májusban, pedig stagnálást vártak. A franciaországi üzleti bizalmi index enyhe javulást mutat, értéke kevéssel a hosszú távú átlag fölött alakult. Az Egyesült Államokban mind a munkaerőpiac teljesítménye, mind a fogyasztás, mind a termelés a várakozásoknál rosszabbul alakult: az alkalmazottak száma a vártnál kisebb mértékben nőtt, míg a fogyasztói bizalmi index és a feldolgozóipari menedzserindex az előrejelzésekkel ellentétben nem javult, hanem romlott. A kínai beszerzési menedzserindex a várakozásoknak megfelelően stagnált.

Üzleti bizalmi indexek alakulása hosszú távon

Az üzleti bizalom megítélése Németországban és Franciaországban, az Ifo és az INSEE vállalati konjunktúra-felmérései alapján,
2000. január - 2016. május

Forrás: www.cesifo.de, www.insee.fr

Kapcsolat

Cím: MKIK GVI

1034 Budapest, Bécsi út 120.

Tel: 235-05-84

Fax: 235-07-13

e-mail: gvi@gvi.hu

Internet: <http://www.gvi.hu>

Készítette:

Bacsa Tamás, gyakornok, MKIK GVI

Limbek Zsófia, elemző, MKIK GVI

Kompaktor Emília

Kutatásvezető:

Tóth István János, tudományos főmunkatárs, MTA KRTK KTI,
ügyvezető, MKIK GVI

e-mail: tothij@econ.core.hu

Publikáció esetén kérjük, hogy elemzésünkre az alábbiak szerint hivatkozzon:

MKIK GVI: Gazdasági Havi Tájékoztató,

2016. május, Budapest,

2016-06-10